

Wšědne žiwjenje k dobremu změnić

**Kóždy njech njese druheho
wobčežnosć,
tak wy Chrystusowy zakon dopjelniće.**

List na Galatiskich 6,2

Nichtó njeby sej předstajić móhł, kak sławny móže so jednotliwy kerk z praskotacymi plodami na hranicy ležownosće stać, prjedy hač dwaj susodaj něhdže we Vogtlandskej praktisce swoju cytu žiwjensku energiju do tajkeho kerka njeinwestowašaj. Někotryžkuli z was dopomina so snano hišće, kak je so tutón kerk před dwaceći lětami ze synonymom stał, kak absurdnje a maličkostnje sej ludžo druhdy mjez sobu zlóscě wumjetuja a načinjeja. Małe horjo wuwola zlu wotmołwu. Susodža stanu so z njeprěćelemi. Hdžež so někotři na sudnistwje wadža, móžeš so hišće nadžijeć, zo so čělnym škodam zadžěwa. Přeco zaso powjetšuje so pak mała lóža myslička tak synlje, zo so wadzacy na kóncu samo čělnje ranja.

„Kaž ty mi, tak ja tebi!“ Tak rěka bohužel často zasada čłowječeje zhradnosće. Z tym wopodstatnjeja knježerstwa hač do džensnišeho, čehodla wójny wjedu. Hróbznje je w tutych dnjach wobkedžbować, kak so něhdyši susodža a bratřa na wuchodže Europy mjez sobu morja.

Mjenje zlě w scěhach, ale bjezdweła njeprějijomne su za kóždého jednotliwca tute negatiwne rozestajenja tež w našich wjesnych zhradženstwach, w zawodach a šulach. Sobušulerjo abo kolegojo počěžu na tute wašnje žiwjenje svojich sobučłowjekow. Wjele mandželskich wjedu mjerzanja a zwady tak daloko, zo druheho wupuća wjac njenamakaja, hač so džělic dać.

Kak jako křescenjo z tym wobchadžamy? Samozrozumliwje je, zo tež my před tajkimi problemami stejimy. Japoštoł Pětr je wotewrjenje narěči. Křescanske wosady njesmědža so na tajkich negatiwnych rozestajenjach wobdžěleć. Wón pisa:

„Budźće wšitcy jenakeje mysle, scěrpliwi, bratrowscy, smilni, pokorni. Njezaplaćeće zlóscě ze zlóscu abo swarjenje ze swarjenjom, ale za to požohnujće, dokelž scě

k temu powołani, zo byšće žohnowanje namřěli.“ (1. list Pětra 3,8–9)

Pětr mjenuje jasnu přičinu, z kotrež chce svojich čitarjow přeswědčić, zo njebychu zawistni a njepopřejni byli:

„Budźće přeco přihotowani k zamołwjenju před kóždym, kiž sebi wot was žada rozprawu wo nadžiji, kiž je we was.“ (1. list Pětra 3,15b)

Dokelž smy ludžo, kotřiž smědža so nadžijeć, smy tež kmani, naše wšědne žiwjenje k dobremu změnić. Je to naša nadžija, zo stej tute žiwjenje a tutón swět jenož krótka doba žiwjenja pola Boha.

Štož nima nadžiju a štož móže sej swój-

ske žiwjenje jenož hač do smjertneho dnja předstajić, tón dyrbi nětko wšo dóstać – k nuzy tež na kóšty druhich. Jako křčeny křescan njesu porno temu nadžiju w sebi, zo ma moje žiwjenje perspektiwu tež po skónčenju zemskeho časa. Wočakuju, zo je to, štož so Jezusej k jutram sta, tež moja perspektiwa do přichoda. Mam čas, njeskónčnje wjele časa. Njedyrbju wšitko džensa měć. Sym swobodny!

Kóždy, kiž je křčeny, je z tutej wulkotnej swobodu Chrystusa wuhotowany. Přeju wam, zo móžeće tutu swobodu wužiwać a měř a pokoj ze wšěmi ludžimi wokolo sebjě pytać.

Krystof Rummel

Tež po synnych wěcownych rozestajenjach přeco zaso wujednanaj: japoštołaj Pětr a Pawoł na rumunskej ikonje w sakristiji Hodžijskeje cyrkwyje

Foto: Frank Ullrich

Wo dźiwach a kuzłanju

Lube džěci, sće sej hižo raz předstajili, kak by było kuzłać móc? Kuzłarski kij wupakować, prawe hrónčko k temu a: domjace nadawki bychu ruče hotowe byli, džěcaca stwa by spěšnje kaž błysk zrumowana była – tež hdyž jenož za mału chwilk – a w sporće bych najspěšniša była. Poprawom tak kaž pola mojeje najlubšeje sluchohry. W tutej mjenujcy jedna holca wjele dyrdomdejow z přečelku a ze swojimaj konjomaj dožiwja. A kuzłać tež zamóže. Snano so mi tajka ideja tehodla tak jara lubi.

Jedyn problem pak by wostał. Kuzłanje by jenož poť tak rjenje było, hdyž bychu to wšitcy móhli. Předstajice sej: Bych z nankoweho wobjeda nudle kuzłała, moja sotra pak by z tych zaso małe pražene kołbaski činiła. To by přeco tam a sem šło a na kóncu by blido tola prózdne wostało.

A sprawnje najskejše tež njeje, hdyž něchtó swoje kuzłarske mocy wužiwa, zo by přeco přěni być. Přemyslujće sej, kak zrudni byšće byli, hdyž so w šuli cyle jara w ličenju napinaće a něchtó druhi je tola přeco wo wjele spěšniši, bjez toho zo by so dyrbyjał prócować.

Nank twjerdzi, zo tajke kuzłanje drje jenož w bajkach a stawizničkach dawa. Hewak by naš swět tež cyle hinaši był.

Wěm pak so dopomnić, zo je Jezus sam tež kuzłać móhł. Wowka je nam mjenujcy raz powědała, zo je Jezus na jednym kwasu, na kotryž bě ze swojej maćerju prošeny, wodu na wino přeměnił. Potajkim drje tola tajke něšto kaž kuzłanje dawa. Wowka je prajila, zo bě to drje džiw, kuzłanje kaž w našich předstawach pak to skerje njebě. Džiw je něšto, přez což so ludžo dźiwaja,

potajkim jedna wosebita wěc, kotruž ludžo tak wočakowali njejsu abo kotruž sej ludžo tak prawje wujasnić njemóža.

Wowka měni, zo to tež wažne njeje. Tajke wěcy, přez kotrež so ludžo dźiwachu (a so hišće džensa dźiwaja), bě Jezus mjenujcy jenož móhł

činić, dokelž je so dospołnje Bohu dowěřil. Wšitko štož je tak činił, njeběchu žane kuzłarske činki, ale znamjenja Božeho skutkowanja. Skutki, kotrež tež njemějachu někomu lěpšinu nad druhimi spožčić abo ludžom zabawa być. Tajke „dźiwy“ mějachu sprěnja ludžom dobre činić (kaž kwasnym hosćom, kiž ničo k piću wjace njemějachu) a – hišće wo wjele wažnišo – čłowjekam pokazać Božu hnadu.

Waša Mina

Měrcin Bałcar

Eksperiment

Tak kaž bu z přewidneje wody čerwjene wino pola Jezusa, móžemy tež my podobnje wšelake barby „kuzłać“.

Za tutón pospyt trjebaš sčěhowace přidawki (a jedneho dorosćeného jako pomocnika):

- ◆ štyri škleńcy
- ◆ mału lžičku
- ◆ gumijowe rukajcy
- ◆ jednu škleńcu čerwjeneho kała
- ◆ oranžowu brěčku
- ◆ kisała
- ◆ płokanski próšk
- ◆ wodu

Do teje škleńcy daj 4 lžički brěčki.

Do tuteje přińdu 4 lžički kisała.

Tule změšej 4 lžički wody z poť lžičku płokanskeho próška.

Do teje škleńcy daj štyri lžički wody.

Nětko daj do kóždeje škleńcy 4 lžički juški čerwjeneho kała. Što so stawa? Wumoluj z wotpowědnymi barbami!

Serbska přirada EKBO

Wutoru, 6. junija, zeńdže so w Choćebuzu Serbska přirada Ewangelскеje cyrkwyje Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica (EKBO). Wažny džěl wuradźowanja pjelnichu rozprawy člonow ze wšelakich regionow serbskeho sydłenskeho ruma, hdžež maja najwšelakorije formaty, serbsku identitu zachować abo wozrodzić.

Nimo toho wobzamkny přirada financowanje wjacorych projektow. We wšěch wosadach cyrkwyje EKBO zběra so kóžde lěto poť krajneje kolekty jedneje njedžeze za serbske džěło. Kolekty krajneje cyrkwyje pak njejsu hižo niwow kaž do časa korony docpěli. Tuž dyrbi so tež w serbskim džěle na wěstu zlutniwosć dźiwac.

Posledni džěl posedženja zabra wuhlad na zarjadowanja a terminy w druhim poťlěće tuteho lěta.

Krystof Rummel

Z předsydstwa zwjazka

Na swojim zašłym posedženju 6. junija w Hodźiju wuradźowaše předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka wo aktualnych projektach lěta 2023. Za Serbski ewangeliski cyrkwiniski džěń w Slepom je bohaty program spřihotowany. Nowa kemšaca kniha za serbske Bože služby je dopřehladana a ma so bórže čišćeć. Na hłownej zhromadźiznje Serbskeho ewangeliskeho towarstwa 31. oktobra w Budyšinje ma so zjawnosći přepodać. Nimo toho zaběraše so předsydstwo wospjet z prašenjom, kak móže cyrkwiniski wobwod Budyšin-Kamjenc Serbskeho superintendenta Rummela, kiž je z dobom wosadny farar Hodźija, podpěrać a jeho džěłowy wobjim tak rjadować, zo by wón swoje nadawki na přiměrjene wašnje spjelnić móhł. Předsydstwo budže Budyskeho sup. Poppa wo rozmołwu prosyć.

Marka Maćijowa

Wuradźowanje wuběrka

Wot 21. do 27. junija wuradźuje w Genfje centralny wuběrk Swětoweje rady cyrkwjow (WCC). Hłowny nadawk něhdže 150 wolenych člonow tuteho gremija z cyłeho swěta je, wuslědki hłowneje zhromadźizny loni w Karlsruhe wuhódnoćić a do programowych směrnicy za přichodnu dekadu zadžětać. Nimo toho ma centralny wuběrk wo přiwzaću štyrjoch nowych cyrkwjow do rady rozsudzić, mjez nimi stej Centralnoafriška presbyterianska cyrkej z něhdže 3,2 milionami člonami a Zwjazk ewangelisko-swobodnocyrkwinskich wosadow w Němskej (BEFG), kiž ma tež wotnožku w Slepom. Wjersk zetkanja budu swjatočne kemše njedželu, 25. junija, składnostnje 75. rónčnicy založenja swětoweje rady cyrkwjow. Dr. Lubina Malinkowa so jako wolena člonka centralneho wuběrka na wuradźowanjach wobdžěli. **PB**

Serbski wołtarny rub w Rakečanskej cyrkwi

Hdyž stupich jako džěčo přěni raz do Rakečanskeje cyrkweje, jimaše mje wosebje kličenski jandžel we wołtarnišću. Někajke slědy serbstwa mi tehdy a tež pozdžišo njesu napadnyli. Při tym bych w minjenych lětach jenož tróšku lěpje hladać dyrbjał. Na přikład běše na lětušich konfirmacijskich kemšach wołtar z rubom pokryty, do kotrehož běchu serbske słowa wušiwane. Ale kak je scyta k temu dóšto, zo wobsedzi Rakečanska wosada tajki wołtarny rub?

Zo bychmy na tute prašenje wotmołwić móhli, dyrbimy do Hermanec we Łazowskej gmejnje pohladnyć. Ewangelscy křescenjo w Hermanecach přisłušeja z dawnych časow sem Rakečanskej wosadze. Při wjesnym pohrjebnišću pak su sej swójsku cyrkwičku natwarili. Wjackróć wob lěto wotměja so tam Bože služby Rakečanskeje wosady. Jako wołtar služi w cyrkwiće blido, kiž bě prjedy jenož z jednorym blidowym přestřencom pokryte.

Tuta „blidowa pycha“ mjerzaše Hermančanku Sigrid Wierigowu. Tehodla zeši wona z dobrego płata porjadny rub a přihóčkowa kromje pyšnu bortu. Tutón nowy wołtarny rub wužiwaše so tež na kemšach w stanje, kotrež swjeći Rakečanska wosada tradicionalnje na přěnim dnju swjatkow w Šćeńcy. W přěnim lěće pak wjedžeše to k diskusi- jam. Wosebje žony z Rakečanskeho cyrkwinskeho předstejicerstwa mějachu strach, zo móhł so rjany rub wobškodzić a potom snano w Rakecach falować. Dyrbjachu pak dowidzeć, zo so tutón rub scyta na wołtar Rakečanskeje cyrkweje njehodzi.

Tak přejachu sej nětk za Rakecy podobny wołtarny rub, kotryž knjeni Wierigowa tež zhotowi. W slědowacych lětach nastachu dalše ruby za wobě cyrkwi Rakečan-

Wołtarny rub z lěta 2018 ze serbskimi słowami w Rakečanskej cyrkwi Foto: Günter Holder

skeje wosady kaž tež za cyrkej w Minakale. K temu přińdže hišće wušiwana Lutherowa róža, kotraž pyši farsku bróžeň w Rakecach.

Wot lěta 2018 je dr. Robert Malink farar w Rakecach. Hačrunjež njeje rodzeny Serb, rěči na zbožo našu rěč. Tež knjeni Wierigowa wočakowaše, zo so serbsčina zaso trochu bóle na kemšach a w dalšim wosadnym žiwjenju wužiwa. Tehodla wupyta wona za wołtarny rub serbske słowa „Pomhaj Bóh“ a „džakuju so“. Knjeni Wierigowa rěči jenož mało serbsce. Tehodla pomhaše jej Rakečanska Bjeńšec swójba, zo njebychu so žane prawopisne zmylki zadobyli. Tak dósta Rakečanska cyrkej

w lěće 2018 rjanu wołtarnu pychu, kiž pokazuje na serbske korjenje a tradicije wosady.

Hišće wažniši za knjeni Wierigowu pak je wot njeje hóčkowany nasćěnowy wobraz, kiž pokazuje poslednju wječer Chrystusa po znatej mólbje Leonarda da Vinci. Tajki wobraz bě wona raz w bohoslužbje w telewiziji wuhladała a na to wobzamknyła, jón kopěrować. Zhotowjerka originala ju z telefoniskej radu podpěrowaše. Tutón nasćěnowy wobraz je najnaročniše džěło knjenje Wierigoweje. Štaž raz Božu službu w Hermanecach wopyta, móže sej jón tam wobhladać.

Günter Holder

Madlena Norbergowa nowa dolnoserbska lektorka

Južo dłujko jo dr. Madlena Norbergowa cłonk žěłoweje kupki Serbska namša a pódpěrujo duchownych ze serbskimi cytanjami na namšach. Zachopjeńk lěta jo se psizjawiła na kurs lektorow pla amta za cerkwine služby Ewangelskeje cerkwe Barlinsko-Bramborskeje-šlazijskeje Górneje Łužyce (EKBO) w Barlinju. Dalejkubłanje, kenž jo nawjedowała znata teologowka dr. Katharina Wiefel-Jenner, wuzamóžniwo wobžělnikow, samostatnje namšu žaržaš a prjatkowaš. Spěchowanske towaristwo za serbsku rěč w cerkwi z. t. jo pódpěrało kněni Norbergowu. Jeje mentor jo był barskański farań Tobias Pawoł Jachmann.

Swóju probowu namšu jo wóna žaržała na nježelu Rogate (Bjatujšo!) 14. maja 2023

w rogojskej cerkwi z jandab 20 namšarjami. Rogow (Neu-Horno) jo ten nowy žěl města Baršća, za tym až su staru wjas pśed 20 lětami wótbagrowali. Namša jo była w nimskej rěcy, ale ewangelium jo cytala w serbskej rěcy, což wósada jo wjelgin chwaliła. W prjatkowanju jo dr. Norbergowa wuzwignuła rolu, kenž serbske módle nje w jeje žywjenju grajo.

Zmakanje z kafejom a plackami pó namšy jo dało móžnosć, ze starymi znatymi do rozgrona psis a se rozgranjaš w roli serbskich namšow w Dolnej Łužycy.

Hartmut Leipner

Dr. Madlena Norbergowa jo prjatkowała w Nowem Rogowje. Foto: Hartmut Leipner

„Jako posoljo ewangelija měli mjez sobu jandželjo być“

W Slepom 10. a 11. junija 77. serbski ewangelski cyrkwinski dzeń swjećili

Po lětach 1958, 1967, 1991, 2011 a 2016 prošeše Slepjanska wosada lětsa šesty króć na Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń. Pod nawodom wosadneje fararki Jadwigi Malinkoweje bě skupina na městnje bohaty program přihotowała. Dwudnjowski serbski swjedzeń steješe pod hesłom: „Ty sy Bóh, kiž mje widži.“ (1 Móž 16,13)

Kolesowa tura

Njewšedne bě zahajenje cyrkwinskeho dnja: Něhdže 20 kolesowarkow a kolesowarjow zhradzi so na dworje Slepjanskeje fary a poda so wottam na dwuhodžinsku turu k zajimawym městnosćam we wokolinje. Jězbu nawjedowaštej fararka Jadwiga Malinkowa a motiwatorka za serbsku řeč w Slepjanskej kónčinje Juliana Kaulfürstowa. Na wubraných stacijach rozprawještej w serbskej a němskej řeči wo zajimawosćach tamnišeje kónčiny.

Tak zhonichu wobdželnicy při Wulkim a Małym haće wo něhdyšim plahowanju rybow. Na Šusterec statoku w Trjebinje spominachu na dudaka Hanza Šustera a slyšachu wo přeměštnjenju jeho domu a wutwarje na wjesny kulturny centrum. Na Trjebinskim pohrjebnišću wobhladaču sej při starej čelowni taflu z dwurěčnym napisom, kotraž bě so hakle před něhdže lětomaj zaso wobnowila.

Začíšć wo bolostnej temje tamnišich kónčin dóstachu kolesowarjo při wobhladanju trjebjeného lěsa na kromje Slepoho. Hdžež bě so hišće njedawno husta hola wuprestrěwala, swědča nětko jenož hišće puste lada, wudžělane zdónki a rozjězděna krajina wo ničerskich mocach čłowjeka. Hižo so tu čežka technika bliži, zo by so brunicy dla hluboko do zemje zadobyła. Struchly začíšć zawostaji tež wopyt Miłoraza, hdžež je hižo tójšto statokow spotorhane a z pohrjebnišća wjele rowow přeměštnjene. A pódla so wuprestrěwaca krasnje

Projektny chór pod nawodom Geralda Schöna spěwaše na kěmsach.

kějaca wulka łuka pokaza so lětsa posledni raz w nalětnjej pyše ...

Koncert w cyrkwi

Nawječor zhradzi so 70 připosłucharjow w Slepjanskim Božim domje ke koncertej z organistom Janom Kralom a chórom Serbskeho ludowego ansambła pod dirigatom Tvrta Karlovića. Po wirtuoznym zahajenju z piščelowej hudźbu witaše fararka Malinkowa wopytowarjow z hronom cyrkwinskeho dnja. W mjenje Serbskeho ewangelskeho towarstwa předstaji předsyda Mato Krygař přitomnym młodeho organista Jana Krala. Pochadžejo z němškorečneje swójby w Dobranecach pola Hodžija běštaj jeho staršej na serbskosć džiwałoj a jeho do Chróšćanskeje zakładneje šule a na Budyski Serbski gymnazij słałoj, hdžež bě 2017 maturował. Tuchwilu hišće student hudźby w Lipsku słuša wón k najtalentowanišim organistam Němskeje.

Připosłucharjo dožiwichu pođrahodžinski wotměnjawy koncert. Mjez piščelowymi kruchami zanjese chór SLA w pjeć džělach

Organist Jan Kral

twórby předewšim serbskich komponistow. Spěwam Zejlerja a Kocora slědowachu kompozicije Jana Pawoła Nagela, Felixa Mendelssohna Bartholdyja, Jana Bulanka a zakónčacy duchowny džěl z twórbami Michała Nawki, Feliksa Brojera a Güntera Schwarze. Hač bě němški blok w hewak serbskim koncerće scyła trěbny, so někotři słučarjo na kóncu prašachu.

W spěwnym džělu jimaštej wosebje dvě twórbje. Wokalna groteska „Mjena pohrjebanych wsow“ wot Jana Pawoła Nagela přenese začuća česnosće a woskóržby na připosłucharjow. Dramatisce skutkowachu tež dopomnjenki na džěcatstwo a zhubjenje domizny w twórbje „Struga“ Jana Bulanka na słowa Kita Lorenca. Sylny přiklesk, kwěće a připóznawace słowa zwuraznichu džak za wurjadne wumětske dožiwjenje.

Wječorna bjesada

Na połsta ludži scěhowaše po koncerće přeprošenje na farski dwór, hdžež běchu ⇒

Kolesowarjo před brunicy dla zničenej krajiny na kromje Slepoho

⇒ žony z wosady słódnju wječor přihotowali. Po tym zo běchu so wšitcy nasycili, zaspěwachu sej hromadže pod hudźbnym přewodom Geralda Schöna ludowe spěwy w hornjo- a delnjoserbsčiny kaž tež w Slepjanskej narěči. Mnozy so po tym na dompuć do wokolnych wsow abo do Budyskich a Choćebuskich stron podachu. Dalši pak, kiž běchu sej nócłěh w Slepom zawěsćili, wužichu miły lětni wječor hišće hač do połnocy za serbsku bjesadu na hóstliwym farskim dworje.

Swjedźenske kemše

Njedzelu zhromadzi so 75 kemšerjow w cyrkwi, dalši zajimcy mějachu składnosć, kemše doma při radiju sčehować. Mnozy akterjo běchu zapřijeć do Božeje služby, kotraž swjećeše so hłownje w hornjoserbsčiny z někotrymi podžělemi w delnjoserbsčiny a Slepjanskej narěči. Němscy kemšerjo móžachu na wudžělenych łopjenach přédowanje w swojej rěči sobu čitać.

Po začahu duchownych witaše sup. Krystof Rummel zhromadženych z hesłom cyrkwinskeho dnja. Farar Ingolf Kšenka měješe liturgiju a modlitwu a Manfred Hermaš čitanje. Žiwje skutkowaše sceniške čitanje přédowankeho teksta 1. Mójzasa 16,1–13, kotraž přednjesechu w rozdžělnych rolach Juliana Kaulfürstowa, Lubina Malinkowa, Christiana Piniekowa, Stefan Cuška a Hartmut Leipner.

Přédowanje měješe sup. n. w. Jan Malink. W konflikta połnej stawiznje wo Abramje, Saraj a Hagar zwurazni so běda a nuza, kaž ju we wulkim a małym tež džensa dožiwjamy. Kaž něhdy na čerpjacu Hagar, tak zhladuje Bóh tež na našu bědu a sčele swojich pomocnikow. Naša perspektiwa je skutkowanje w jeho lubosći. Jako posoljo ewangelija měli mjez sobu jandželjo być, namoťweše předar.

Bohate bě hudźbne a spěwne wobrubjenje kemšow. Wo přewod na piščelach postara so sobotniši organist Jan Kral. W Slepjanskej drasće zanjese skupina Kólesko wjacore spěwy, mjez druhim hnujacy „Wjelanowy kěrluš“, kiž bě Slepjanski farar Wjelan něhdy swojemu přečelej, Hodžijškemu fararjej Imišej, wěnowať. Překwapjenje bě projektny chór, kiž bě wosada wosebiće za tute kemše zestajiła a kotryž pod nawodom Geralda Schöna z wulkim angažementom a čerstwym spěwanjom přeswědči.

Próstwy za serbski lud, za wobswět a za cyrkej přednjesechu fararka Malinkowa, Hartmut Leipner a Juliana Kaulfürstowa. Bože wotkazanje wudžělichu štyrjo duchowni. Postrowaj přednjesešaj w mjenje swojeju krajneju cyrkwjow generalna superintendentka Theresa Rinecker ze Zhorjelca a wyši krajnocyrkwinski rada dr. Thilo Daniel z Drježdźan. Ze žohnowanjom sup. Rummela so Boža služba zakónči.

Za čas kemšow starašaj so Domowinskej motiwatoraj Marija Šolčić a Lucian

Wosadna fararka Jadwiga Malinkowa witaše na njedzelniske kemše.

Kaulfürst na farskim dworje wo tři serbske džěci, kiž z radosću swěčki debjachu, kiž potom hordže sobu dom wzachu.

Zakónčenje w Rownom

Při najrjeńšim lěčnym wjedrje podachu so wobdžělnicy po kemšach na Njepilic statok do Rownoho. Člonki tamnišeho towarstwa běchu po burskim wašnju słódnju wobjed nawarili a dobry tykanc napjekli. Hač prampany kať, bėrnjaca poliwnka abo bėrny z twarohom a lanym wolijom – wšitko wulkotnje słódzeše.

Popołdniši program, přez kotryž wjedžešaj Juliana Kaulfürstowa a Manfred Hermaš, zahaji so z přinoškami wšelakich rěčnikow. Jako přeni wjesnjanosta Jörg Funda hosći do Slepjanskeje gmejny witaše. Šulski nawoda Jan Hrjehor, kiž pochadza z Róžanta a hižo pjeć lět w Slepom džěta, wuzběhny, zo bydli tu wjesoły a džakowny lud. Serbska kultura je tu daloko wuwita, spytać pak ma so rěč zdžeržec a wožiwić. Předsyda SET Mato Krygař wupraji džak Slepjanskej fararce a wosadže

Juliana Kaulfürstowa a Manfred Hermaš wjedžešaj po popołdnišim programje na Njepilic statoku. Foto: Jürgen Maćij

kaž tež Njepilic towarstwu za wšu hospodliwosć. Arnd Zoba předstaji priwatny projekt „Biblija 2.0“, na kotrymž wón hromadže z Friedhardom Krawcom a někotrymi podpěraćelami džěta. Wón namoťweše dalšich do sobudžěta a wudžěleše nalěpki z QR-kodom, z kotrymž dóstanu zajimcy přistup k sluchanju na scenje po swj. Mateju. Christiana Piniekowa přednjese wujim z basnje „Trjebin, Slepom, Miłoraz“, w kotrejž wopomina Kito Lorenc zbožowny třiróžk swojeho džěćatstwa. Handrij Wirth pokaza na to, zo lětsa 30. raz cyrkwinski džěň z widejokameru natoči a zo móža sej zajimcy filmowy material z třoch lětdžesatkow wobhladać. Hartmut Leipner přeprosy na klětuši serbski cyrkwinski džěň, kiž budže 2. junija w Gołkojach, a na zetkanje wuchodnych křesćanow tydžew pozdžišo w Frankobrodze. Rěčne přinoški wobrubichu Rowniske glosy pod nawodom Ruth Mrózkocj ze spěwami w Slepjanskej narěči.

Po tym mějachu přitomni tři možnosće so na wjedženju wobdžělic. Po Njepilic statoku wodžěše zajimcow Manfred Hermaš, kiž rozprawješe wo Hanzu Njepili, wutwarje jeho statoka a skutkowanju Njepilic towarstwa. Hraće na dudach w europskich krajach předstaji Lucian Kaulfürst. Něhdže dwacećo podachu so na Rownjanske pohrjebnišćo, na kotrymž rozprawješe Trudla Malinkowa wo nastaću wopomnišća z historiskimi serbskimi narownymi kamjenjami.

K zakónčenju swjedženja wustupištej na Njepilic statoku džěćacej skupinje w serbskich drastach a ze serbskim programom. Pod nawodom Geralda Schöna spěwachu džěci člonow Kóleska a pod nawodom Marje Pěčkec wustupichu džěci Rownjanskeje pěstowarnje „Milenka“.

Z džakom wšěm wuhotowarjam, Božim žohnowanjom a ze zhromadnje zanjesej serbskej hymnu zakónči so 77. serbski ewangelski cyrkwinski džěň.

Trudla Malinkowa

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajneje cyrkwyje (10)

Jan Renč we Wjelećinje (hač do 1945)

Bratraj Jan, posledni serbski farar we Wjelećinje, a Gerhard, posledni serbski farar w Barće, běštaj třeca generacija serbskich duchownych w Renčec swójbje. Jeju džěd Jan Korla Renč (1821–1888), kiž pochadžeše z burskeje swójbje w Skanecach pola Barta, běše farar w Ketlicach. Jeju wuj Jan Jurij Renč (1856–1916) sta so z džědowym naslědnikom na Ketličanskej farje. Jeju nan dr. Marćin Renč (1853–1911) bě najprjedy farar w Klětnom a potom we Wjelećinje. Nan kaž wuj skutkowaštaj mnohostronsce w serbskim zjawnym žiwjenju, swojeju zaslužbow dla staj zapisanaj do Noweho biografiskeho słownika z lěta 1984.

Jan Renč (Johannes Rentsch) narodži so 10. septembra 1884 we Wjelećinje jako najstarši syn fararja dr. Marćina Renča a jeho mandželskeje Thekle rodž. Domškec z Klětno. Nan bě w Serbach znaty jako dobry farar, stawiznar a předsyda stawizniskeje sekcije Maćicy Serbskeje.

Po ludowej šuli we Wjelećinje wopyta Jan Renč hač do 1905 Budyski gymnazij. Přizamkny so štyrilětny studij teologije w Tübingenje a Lipsku, hdžež bě sobustaw Sorabije a wot lěta 1906 wěsty čas senior Łužiskeho předariskeho towarstwa. Jako student wobdžěli so kóždy lěto we wulkich prózdnicach na Serbskim homiletiskim seminarje, kotryž nawjedowaše tehdy farar Oswald Mrózak w Hrodžišču.

Po studiju nastupi Jan Renč 1909 městno domjaceho wučerja na ryčerkuble w ruskej Pólskej. 1910 přesydlili so do Bethela, hdžež wopyta něšto měsacow kandidatski konwikt w Bodelschwingskich wustawach. Samsne lěto schori nan čežko

Jan Renč (1884–1945)

na wutrobu, tak zo zwolachu Jana Renča domoj, zo by nanej k pomocy był. 29. januara 1911 nastupi jako farski wikar we Wjelećinje. Po nanowej smjerći nazymu samsneho lěta sta so z jeho naslědnikom a bu 28. apryla 1912 jako farar we Wjelećinje zapokazany.

Lěto pozdžišo woženi so 12. awgusta 1913 z Margaretu Křižanec, najstaršej džowku Hodžijskeho fararja a předsydy Maćicy Serbskeje Jana Křižana. Z mandželstwa wuńdžechu tři džěci. Džowka wuda so pozdžišo na fararja Böttgera w Budestecach, starši syn sta so z lékařrom a młódsi z ratarjom. Byrnjež wobaj

staršej serbskaj bytoj, bě wobchadna řeč w Renčec swójbje němčina.

W serbskich cyrkwinskih naležnosćach na nadregionalnej runinje so Jan Renč lědma angažowaše. Wjele lět bě předsyda Budyskeje farskeje konferency a měješe dowěru wšitkich fararjow wokrjesa, wosebje w čežkim času cyrkwinskeho wojowanja za čas nacionalsocializma. Nimo teho skutkowaše jako naslědnik wyšeho fararja Morica Domaški z Budestec w předsydstwje za nutřkowne misionstwo. Za jeho čas natwari so 1924 wósmróžkata cyrkej we wosadnejsy Korzymje.

Nan Jana Renča bě w třoch lětdžesatkach swojeho zastojnstwa dožiwił spěšnje postupowace přeněmčenje Wjelećanskeje wosady. Spochi rosćaca industrija přiwabi wjele cuzeho ludu. Ratarski raz wosadnych wsow so pozhubjowaše a z nim tradicionalne wašnja a serbska řeč. Hižo ke kóncej 19. lětstotka běchu njedostatka serbskeje młódniny dla serbske konfirmacije we Wjelećinje zašli.

Za čas fararja Jana Renča serbskosć wosady dale woteběraše. 1916 přesta so z wuwučowanjom serbsčiny na šuli, kotrejež nawoda bě po Serbach daloko znaty kantor Kurt Hanka, wurjadny solist na spěwnych koncertach pod Bjarnatom Krawcom. Z woteběracej ličbu serbskich kemšerjow so poněčim tež ličba serbskich Božich službow pomjeńšowaše. Spočatnje měješe Jan Renč kóždy njedželu serbske kemše, potom dwutydžeńsca a skónčnje jenož hišće raz wob měsac. Struchle narodne položenje rysowaše 1935 Serbam w Drježdžanach, hdžež předstaji „swoju Wjelećansku wosadu, kotraž přez industrializaciju wokoliny prawy serbski charakter přeco bóle zhubi“. (PB 27/1935)

W poslednich wójskich lětach měješe Jan Renč jenož hišće kóždy štwórc lěta jónu serbske kemše. Na tutón turnus bě přešoł najskerje w lěće 1941, hdyž bě sej cyrkwinska wyšnosť žadała redukciju serbskich kemšow we wšěch wosadach. Poslednje serbske kemše we Wjelećinje swjećeše Jan Renč hody 1944. Hišće do skónčenja wójny wón 4. měrca 1945 zemrě. Wón wotpočuje poboku swojeju staršuju a swojeje pozdžišo zemrěteje mandželskeje w rownišču Renčec swójbje při Wjelećanskej cyrkwi. Na zadnim boku narowneho pomnika steji nimo němskeho tež serbske bibliske hrono: „My tych mamy za zbóžnych, kiž su přečerpili. Jak. 5,11.“

Po wójnje so serbske kemše we Wjelećinje njewozrodžichu, jenož serbske spowědže so hač do spočatka 1950tych lět hišće hdys a hdys swječachu.

Farar Jan Renč (nalěwo w talaru) witaše w lěće 1917 poslednjeho sakskeho krala Bjedricha Awgusta III. do Wjelećina.

Foće: zběrka Trudla Malinkowa

Trudla Malinkowa

Wołtar za Rakečansku Pawołsku šulu

Wołtar Pawołskej šule Foto: Robert Malink

Ze swjedźenskej nutrnošću je so na šulskim swjedženju 9. junija w Rakečanskej Pawołskej šuli wołtar poswjećil. W dlěšim projekće, do kotrehož běchu šulerjo sobu zaprijeći a kiž bu wot fonda „Čiń sobu“ spěchowany, je so šula z předewzaćom rozstajila. Kónčny naćisk za wołtar kaž tež swěćniki a kříž běštaj šulski nawoda Markus Henniger a wosadny farar dr. Robert Malink wudžěłat. Rakečanska blidarnja Voigt je wołtar twariła, kříž a swěćnikaj pak šulski direktor sam. Wšitko je zhotowjene z drjewja jasenja a mosaza.

Wołtar steji w srjedźnej chódbje šule. Njeh stanje so šulerjam kaž wučerjam ze srjedzišćom a zepěru na šulskim dnju.

Lubina Malinkowa

Wjesoła nalada knježeše z hudźbnikom Fabianom Kaulfürstom na serbskim wječorku.

Wječork serbskich Bjesadow w Komorowje

Zo so Hodźijska a Rakečanska Bjesada jónu wob lěto k zhromadnemu spěwanju kěrlušow a ludowych spěwow zetkatej, njeje mjeztym ničo noweho wjac. Lětsa su Rakečenty pjatk, 26. meje, do hěty młodzinskeho kluba w Komorowje přeprosyli. Znowa su so dujerjo Rakečanskeje wosady na wječorku wobdžělili. Nimo teho běštej tež žónski chór z Rakec a serbska skupina Přezpólni přeprošenje scěhowat. Dohromady zhromadzi so wjac hač 50 spěwarjow na terasy kluba. Spěšnje knježeše mjez wšěmi wulkotna nalada. Tež zo je pozawnowy chór hižo po hodzinje swjedzeń wopušćil, dokelž dyrbješe za kemše na přim dnju swjatkow zwučować, njemóžeše naledže zeškodžeć. Naposledk so samo „Stup dale“ a „Šewc“ rejowaše.

Annemarie Simonowa z Trupina bě wulki hornc poliwiki nawariła. Přidatnje starachu so tež člonoj młodzinskeho kluba z praženymi kołbaskami wo to, zo njeby ničo hłódný wostał. Wšitcy wobdžěleni su sej zhromadnje rjany wjeršk wobradžili a móža sej mjezsobu za to džakować.

Günter Holder

Přednošk wo stawiznach Klukša

Dr. Lubina Malinkowa (nalěwo) po přednošku ze zajimcami w Klukšanskej cyrkwi

Foto: Jürgen Maćij

Wjac hač sto připosłucharjow scěhowaše 14. junija w Klukšanskej cyrkwi přednošk dr. Lubiny Malinkowej wo Klukšu jako

mjezynarodnym nabožnym centrumje we 18. lěstotku. Zajimcy běchu z tudyšeje wosady, ale tež z Budyšina a blišeje wokoliny. Referentka rozložil wliw pietizma z Franckowych wustawow w Halle a z Bratrowskeje jednoty w Ochranowje na wosadu a předstaji centralne wosobiny tuteho časa. Wliwapoľny hrabja Friedrich Caspar von Gersdorf založi 1736 w Klukšu přeni serbski wučerski seminar. W nim kubłachu so šulerjo, wučerjo a duchowni wuraznje tež w serbskej rěči. Diakon Johann Gottfried Kühn bě přeni nawoda seminaru. Wón wuda z pomocu seminaristow rjad nabožnych spisow, kotrež běchu lětdžesatki bestsellersy w Serbach. Za domjacych wopytarjow bě zajimawe, wo wuznamje jich wosady słyšeć. Po přednošku so hišće z Lubinu Malinkowej rozmoľwachu, sej jeje disertaciju wo Gersdorfje kupichu a sej stare serbske nabožne knihi wobhladachu.

Marka Maćijowa

Dohlad do swěta katolskich Serbow

Nawjazuju na wosebitu wustajeńcu w Serbskim muzeju, ale jako swójska publikacija je w LND wušta dwurěčna kniha „Čej' da sy? Einblicke in die sorbische katholische Welt“ pod redaktorstwom Tadeja Šimana. W njej zaběra so dwaceći młódsich a staršich awtorow a awtorow ze serbskej katolskej kónčinu, pytajo za wotmoľwami nic jenož k prašenjam identy, přistušnosće abo swójbneho pochada: Što je tutu kónčinu sformowało? Što wobydlerjo wo

swojej domiznje mysla a začuwaja? Što wučinja wosebitu žiwjensku kwalitu za tu bydlacych? A kotru rólu hrajetej serbska rěč a wěra w džensnišim modernym swěće? Mnohe wobrazy ilustruja žiwjenje w katolskich Serbach něhdy a džens a skulojća atraktiwne wudaće, kiž budže so tohorunja wopokazać jako wurjadny dar k wšelakim přiležnosćam.

LND

Čej' da sy? Einblicke in die sorbische katholische Welt, redakcija: Tadej Šiman, 978-3-7420-2746-7, wobrazy, kruta wjazba, 208 stron, 24,90 €

Spěwarki a spěwarjo sej k serbskim pěšnjam zarezowachu. Foće: Robert Malink

Powěšće

W zachodže Wjelečanskeje cyrkwyje steji jako pomnik wulki ze železa laty zwón z dwurěčnym napisom. Serbske bibliske hrono na nim „Čeść budź Bohu w wysokosci a měr na zemi“ je z hodowneho poselstwa wzate. Zwón je 1947 w Apoldže laty. W léće 2012 naruna Wjelečanska wosada dwaj powójnskej železnej z nowymaj mjedžanymaj zwonomaj. Wusluženy dwurěčny zwón swědči nětk w zachodže cyrkwyje wo tym, zo bě Wjelečin něhdy serbska wosada, w kotrejž skutkowaše hač do srjedź zašeho lětstotka serbski farar.

Foto: Jan Malink

Berlin. Wot 1. meje je Steffen Tuschling nowy farar Ewangelsko-reformowaneje wosady w Berlinje-Köpenicku a Rixdorfje w měščanskim džělu Neukölln. Ze swjatočnymi kemšemi a wosadnym swjedženjom jeho 14. meje do noweho zastojnstwa za-

pokazachu. 54lětny duchowny bě w zaštych štyrjoch lětach farar ewangelskeje studentskeje wosady (ESG) w Podstupimje a zdobom tež w Choćebuzu. Z Berlina pochadźacy Steffen Tuschling bě mjez druhim w rumunskim Hermannstadće/Sibiu teologiju studował. Wot 1999 do 2003 je na Serbskim instituće w Budyšinje za cyrkwinskimi stawiznami Serbow w Pruskej slědźił, wo tym přednošował a přinoški wozjewjał. Po tym bě farar w Osnabrücku.

Choćebuz. Swjatki prošachu w Choćebuzu 20. raz na Nóc wotewrjenych cyrkwjow. Mjeztym pjaty raz móžachu wopytwarjo při tym w Němskej cyrkwi serbski program dožiwić. Koncert wuhotowaše lětsa ansambl „Resonantia“ z Lipska, kotryž předstaji hudźbu renesancy a baroka. K temu powita wopytwarjow předsyda Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi Hartmut Leipner w němskej a serbskej rěči. Mjez pjec serbskimi spěwami zaklinčachu tři kěrlušy, kiž bě z Delnjeje Łužicy pochadźacy Jan Krygár komponował. Serbske teksty z interpretomaj nazwučował bě Till Wojto, docent Instituta za sorabistiku w Lipsku.

Turjej. W cyrkwičce w Turjeju swjećeše swjatkownu pónđzělu 45 kemšerjow delnjoserbske kemše. Předowanje měješe farar Ingolf Kšenka, čitałoj staj cyrkwjenc Ernst Mucha a studentka sorabistiki Vanessa Stegicjocj. Po kemšach zeńdžechu so wšitycy k bjesadže a spěwanju při kofeju. Běchu to poslednje serbske kemše Janšojškeho fararja Kšenki, kotryž so lětsa w awgusće na wuměnk poda.

Kózle. Před tradicionalnym Janskim jěchanjom, kotrež so kóždy lěto w Kózlem pola Drjowka wotměwa, swjećachu njedzělu, 18. junija, přeni raz dwurěčne kemše. Zhromadnje wuhotowachu je wosadna fararka Astrid Schlüter a ze serbskeho boka Madlena Norbergowa a Hartmut Leipner.

Dary

W meji je so dariło za džěło SET z džěćimi 15 eurow a za Pomhaj Bóh 7 eurow. Bóh žohnuj daraj a darićelow/kow.

Spominamy

Před 125 lětami, 31. julija 1898, zemřě prawnik **Korla Awgust Mosak-Kłosopólski** na swojim ryčerkuble w Małej Swóncy pola Lubija. Narodženy 1820 jako syn kublerja a korčmarja w Njeznarowach, wopyta gymnazij w Budyšinje. Tam bě 1839 iniciator załoženja gymnazialneho towarstwa Societas Slavica Buddissinensis (SSB) a jeje přeni předsyda. Jako student prawa w Lipsku přislušeše Łužiskemu předarskemu towarstwu, wěnowaše so studijej słowjanskich rěčow a załoži Słowjanske towarstwo. Po nawróće do Łužicy słušeše k wodźacym wosobinam narodneho wozrodženja a k iniciatoram załoženja Maćicy Serbskeje. Wot 1848 hač do smjerće skutkowaše jako rěčnik při sudnistwje w Lubiju. W bliskej Małej Swóncy so na ryčerkuble zasydli. Po swojim serbskim džědže, kotryž bě so jako ryčerkubler w Serbskich Pawlecach mjenował Peter Mosig von Aehrenfeld (Kłosopólski), přewza 1866 jeho zemjanski titul. Wot 1867 bě zapóslanc w sejmje Sewjeroněmskeho zwjazka, wot 1871 zapóslanc Němskeho reichstaga. Wospjet serbskich krajanow před sudom zakitowaše, mjez druhim Hodžijskeho fararja Imiša w procesu dla panslawizma 1885 w Lipsku. 1889 pomjenowachu jeho za čestneho sobustawa Maćicy Serbskeje. Jeho row bě na Lubijskim starym kěrchowje, kiž bu spočatk 20. lětstotka zawrjeny a hdžež wupřestrěwa so nětko park „Alter Friedhof Löbau“. **T.M.**

Přeprošujemy

W juliju wusyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhlósu.

- 02.07. 4. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. Rummel)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (sup. Rummel)
- 23.07. 7. njedzela po Swjatej Trojicy**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (sup. n. w. Malink)
- 06.08. 9. njedzela po Swjatej Trojicy**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)
12.00 nutrnosť w serbskim rozhlósu (fararka Malinkowa)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.č., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładže hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowneho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement plaći 8 eurow.

Njedawno wudaty nowy nalěpk wabi za projekt „Biblija 2.0“, kotrehož wobdźělarjo su w juniju sćenje po swjatom Mateju do sće stajili. Z wotčićaneho QR-koda móža zajimcy wjac wo tutej privatnej iniciatiwje zhonić. SET staji k temu YouTube kanal k dispoziciji.